

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН: ПОРІВНЯННЯ МОДЕЛЬНИХ ПРОГРАМ

Освітня діяльність дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у процесі вивчення природничих дисциплін сприяє їхній соціалізації та професійному самовизначенню (Колупаєва А., Таранченко О., 2019). У межах реформи Нової української школи зростає потреба в адаптації навчальних програм, що забезпечує повноцінну інтеграцію таких учнів у суспільство.

Курси «Пізнаємо природу» (5–6 класи), Біологія (7 клас) та Хімія (7 клас) формують екологічну культуру, пізнавальну активність і критичне мислення (Коршевніук Т., Ярошенко О., 2023; Балан П. та ін., 2024; Григорович О., Недоруб О., 2024). Однак діти з ООП потребують спеціальних методів навчання, адаптованих матеріалів та індивідуального підходу (Лист МОН, 2024).

Дослідження змісту та методів викладання природничих дисциплін дозволить оцінити їхню доступність для учнів з ООП, виявити сильні та слабкі сторони програм і розробити рекомендації для вдосконалення навчального процесу. Отримані результати будуть корисними для педагогів, науковців та розробників освітніх програм.

Дослідження спирається на особистісно орієнтований, діяльнісний та інклюзивний підходи, що забезпечують ефективне навчання дітей з ООП (Гончаренко С., 1997). Особистісно орієнтований підхід акцентує увагу на індивідуальних можливостях учнів, діяльнісний підхід передбачає активну взаємодію з навчальним матеріалом, а інклюзивний – створення умов для повноцінної участі в освітньому процесі (Титаренко Т., 2003).

Методологічною основою є концепція конструктивізму, яка підкреслює важливість самостійного здобуття знань через практичний досвід (Рекомендації ЮНЕСКО, 2017). Дослідження

спирається на праці українських і західних учених у сфері інклюзивної освіти та адаптації навчального середовища.

Аналіз модельних програм «Пізнаємо природу» (5–6 класи, Т. Коршевнюк, О. Ярошенко), Біологія (7 клас, П. Балан) та Хімія (7 клас, О. Григорович, О. Недоруб) дозволяє оцінити їхню доступність для учнів з ООП та визначити ефективні методичні стратегії для їх адаптації.

Необхідно визначити особливості освітньої діяльності дітей з ООП при вивченні природничих дисциплін, проаналізувати доступність і ефективність модельних програм для 5–7 класів та розробити рекомендації щодо їхньої адаптації з урахуванням інклюзивного підходу.

Сучасна освіта забезпечує рівні можливості для всіх учнів, зокрема дітей з ООП, через адаптацію змісту та методів викладання (МОН України, 2020). Природничі дисципліни розвивають логічне мислення, спостережливість та екологічну свідомість, але їх засвоєння ускладнюється через абстрактність понять і наукову термінологію. Основні виклики – недостатня адаптація підручників, брак обладнання та підготовки педагогів (Лист МОН, 2024).

Для ефективного навчання дітей з ООП необхідно впроваджувати особистісно орієнтовані та діяльнісні підходи, що враховують індивідуальні особливості учнів (Титаренко Т., 2003). Конструктивістський підхід сприяє кращому засвоєнню знань через активну взаємодію з матеріалом та поступове ускладнення завдань. Сучасні технології, зокрема інтерактивні ресурси та адаптовані платформи, роблять навчання доступнішим і практично спрямованим (Колупаєва А., Таранченко О., 2019).

Зважаючи на ці вимоги до інклюзивного навчання, особливо важливо оцінити, наскільки сучасні підручники з природничих дисциплін враховують потреби учнів з ООП. Аналіз програм з інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» (5–6 класи), «Біології» (7 клас) та «Хімії» (7 клас) дозволить визначити, наскільки доступним є навчальний матеріал, які методи використовуються для його засвоєння та чи забезпечується належний рівень візуалізації й адаптації для різних категорій учнів.

Підручник «Пізнаємо природу» для 6 класу (Коршевніук Т., Ярошенко О., 2023) спрямований на формування цілісного уявлення про природу та розвиток дослідницьких навичок учнів.

Матеріал подано доступною мовою, що полегшує сприйняття інформації, а для дітей з ООП доцільно використовувати мультимедійні ресурси та наочні матеріали. Підручник містить практичні завдання, лабораторні роботи та експерименти, що сприяють активному залученню учнів. Велика кількість ілюстрацій, схем та діаграм підвищує інтерес і полегшує засвоєння складних концепцій.

Окрема увага приділяється екологічній свідомості та сталому розвитку, що формує соціальну компетентність і навички самостійного навчання. Загалом, підручник є сучасним комплексним посібником, що сприяє всебічному розвитку учнів.

Підручник «Біологія» для 7 класу (Балан П. та ін., 2024) відповідає Державному стандарту освіти та спрямований на розвиток дослідницьких навичок, критичного мислення та екологічної свідомості. Матеріал подано зрозумілою мовою, з адаптованою версією для дітей з ООП, що включає спрощені тексти, більший шрифт та додаткові пояснення для кращого засвоєння.

Використовуються активні методи навчання, зокрема практичні роботи та проектна діяльність, що сприяють самостійній роботі та розвитку критичного мислення. Підручник містить ілюстрації та схеми, що полегшують розуміння біологічних процесів. Для учнів з ООП ці матеріали адаптовано для покращення засвоєння інформації.

Особливу увагу приділено екологічній свідомості та соціальним компетентностям через завдання, що підкреслюють важливість збереження біорізноманіття та відповідального ставлення до природи.

Підручник «Хімія» для 7 класу (Григорович О., Недоруб О., 2024) адаптований для учнів з ООП. Матеріал подано доступною мовою з поступовим ускладненням, що дозволяє враховувати індивідуальні можливості учнів.

Практичні роботи, лабораторні досліді та експерименти сприяють активному залученню та розвитку дослідницьких навичок. Для учнів з ООП передбачено спрощені та

альтернативні завдання. Ілюстрації, схеми та діаграми полегшують розуміння хімічних процесів, а історичні факти та лінгвістичні задачі розвивають мовленнєві навички й екологічну свідомість. Загалом підручник враховує потреби учнів з ООП та підтримує їхній всебічний розвиток у навчанні.

Отже, можемо відзначити, що інтегрований курс «Пізнаємо природу» (6 клас), а також підручники «Біологія» та «Хімія» (7 клас) спрямовані на формування цілісного уявлення про навколишній світ, розвиток дослідницьких навичок, критичного мислення та екологічної свідомості. Усі три програми враховують потреби учнів з ООП – матеріал подано доступною мовою, використовуються наочні матеріали, практичні завдання та індивідуальний підхід. Особлива увага приділяється екологічній свідомості, сталому розвитку та навичкам самостійного навчання. Таким чином, ці підручники є сучасними посібниками, що підтримують всебічний розвиток учнів.

Важливою складовою природничих дисциплін є виховний аспект, що сприяє формуванню екологічної культури та соціальних навичок (Супрун М. та ін., 2014). Через вивчення природи учні усвідомлюють значення збереження біорізноманіття та сталого розвитку, навчаються відповідально ставитися до навколишнього середовища. Виконуючи практичні та проєктні завдання, школярі розвивають уміння працювати в команді, приймати рішення та самостійно шукати відповіді на запитання (Бондар К., 2019).

Зміцнення мотивації та емоційного залучення учнів є ключем до успішного навчання. Наочність, інтерактивні методи та залучення до експериментів підвищують інтерес до предмета та сприяють глибшому засвоєнню знань. Індивідуальний підхід дозволяє врахувати особливості кожного учня, особливо у випадку дітей з ООП (Титаренко Т., 2003).

Важливу роль у цьому процесі відіграють учитель та асистент учителя. Вони не лише допомагають опанувати навчальний матеріал, але й підтримують емоційний комфорт учнів, мотивують до пізнання та саморозвитку. Саме завдяки їхній підтримці створюється атмосфера співпраці, де кожен учень може відчувати свою значущість у навчальному процесі.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що аналіз інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» (6 клас) та підручників «Біологія» і «Хімія» (7 клас) показує, що сучасна освіта прагне забезпечити рівні можливості для всіх учнів, включаючи дітей з ООП. Адаптація змісту, використання наочних матеріалів, інтерактивних технологій та індивідуальний підхід сприяють ефективнішому засвоєнню природничих дисциплін. Практичні завдання, лабораторні роботи та проекти розвивають не лише знання, а й критичне мислення, навички самостійної роботи та екологічну свідомість.

Водночас впровадження інклюзивного навчання потребує подальшого вдосконалення. Важливо розширювати доступ до спеціалізованого обладнання, розвивати компетентність педагогів та враховувати індивідуальні потреби кожного учня. Лише за умов гармонійного поєднання сучасних методологічних підходів, особистісно орієнтованого навчання та емоційної підтримки можливе повноцінне залучення учнів з ООП до освітнього процесу. Такі зусилля сприяють не тільки академічному успіху, а й соціальній інтеграції та всебічному розвитку особистості.

Годун Т. О., Завацька Л. М.

ТРЕНІНГ ЯК МЕТОД ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ПІДЛІТКАМИ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сучасний освітній заклад орієнтований на формування всебічно розвиненої, компетентної, критично мислячої особистості, яка характеризується активною життєвою позицією та спрямована на успішну самореалізацію в соціумі. Проте, особистість підлітка формується під впливом багатьох факторів: сімейне виховання, група однолітків, соціальні умови життя. І, на жаль, не завжди вплив цих детермінантів визначається як позитивний.

У такому аспекті важливого значення набуває соціально-педагогічна діяльність у закладі освіти, що характеризується